

Příklad z léčebné pedagogiky

Zpráva lékaře k anamnéze

Heinrich Schneider

Popisovaný mladík pochází z velmi narušeného manželství. Oba rodiče byli sociálně nezralí. Chlapec byl nechtěné dítě. Během prvních měsíců života byl hrubě zanedbáván, zneužíván a brutálně bit. Výsledkem byly zlomeniny končetin a oslabení. Po pobytu v nemocnici začalo přetahování mezi babičkou, sestrou matky a otcem. Nakonec se chlapce ujali adoptivní rodiče. Všechny návštěvy příbuzných u něj vyvolávaly silné pocity strachu.

Celkový stav mladíka lze popsat takto: jedná se o vyzáblé, nervózní dítě s narušeným vztahem ke svému okolí. Zanedbáváním v raném věku u něj vznikl perinatálně získaný psycho-organický syndrom. Došlo k omezení schopnosti navazování mezilidských vztahů a tím ke snížené schopnosti učení. Kvůli těžkým poruchám chování byl umístěn v léčebně pedagogickém výchovném a školním zařízení.

Období, kdy chodil do mateřské a zvláštní školy, strávil u své pěstounské rodiny. Právní zodpovědnost za něj převzal úřední zástupce. Už v mateřské škole, v pěstounské rodině a ve zvláštní škole byl chlapec nápadný svým velmi narušeným chováním. Na jedné straně nedělal nic z vlastní vůle, byl bez zájmu, neohrabaný a nemotorný, na druhé straně lstivě týral malé děti a zvířata. Kognitivní předpoklady pro učení a vývoj u něj byly potenciálně přítomny.

Stav na začátku terapie:

Když byl chlapec v šestnácti letech přijat do sociálně terapeutického společenství, aby se připravil na povolání, ukázaly se všechny dosud popsané symptomy. Jeho jediným zájmem byla letadla, imitoval hluk motoru a stále si prohlížel obrázky letadel. Ve skupině a dílně trápil slabší a zůstával tak stranou.

Na pohled byla výrazná jeho hubená a vyzáblá postava a starý obličej. Měl plavé, vlnité vlasy. Jeho stisk ruky byl slabý a chůze malátná. Otáčivé pohyby rukou snad napodobovaly vrtule letadel? V obličejí měl nervózní tik.

Ve škole získal některé základní schopnosti: uměl hodiny, napsat jednoduchý dopis a počítat s jednoduchými čísly.

Průběh muzikoterapeutické léčby

Johanna Spalinger

Při pohybových cvičeních ve skupině se chlapec vždy postavil jako pozorovatel a nespolupracoval. Musel být proto zvlášť vyzván.

Muzikoterapie začala fází přípravy na nástroje. Chvilí hrál na buben. Potom se měl učit naslouchat. Terapeutka ho odvedla do modrého pokoje a nechala ho poslouchat tóny lyry. Při prvních hodinách stál a dostal přes hlavu modrou látku - pouze tím, že byla vědomě zapojena zníterňující a uklidňující kvalita modré barvy, mohl opravdu koncentrovaně naslouchat.

Později vsedě poslouchal, jak pro něj terapeutka za jeho zády hraje tuto melodii písně na lyru:

anonym

Stejnou frázi opakovala o tón hlouběji,

potom znovu jako na začátku. Nejdříve seděl zrudně na židli, potom začal pomalu poslouchat. Hrál a k původní melodii zpívala „a“, pak měl chlapec poslouchat, co se děje při opakování. Byl muzikální a rozdíl slyšel:

Těmito dvěma zdůrazněnými tóny teď mohl začít střídavý zpěv:

Tyto dva tóny jsme zpívali na dvou vokálech, které se od sebe silně liší svou jasností. Poté jsme tóny hráli na nástrojích: na zvonkohře, intervalové flétně a na bordunové lyře. Chlapec hrál všechno nejdříve tvrdě a krátce - ale se zájmem. Vždy bylo nutné vycítit, jak dlouho je schopen vydržet a kdy potřebuje změnu nástroje. Tato *první fáze* - než došlo k vzájemnému poznání a navázání kontaktu - trvala opravdu dlouho. Následovala instrumentální cvičení s kovovými paličkami na znějícím stole, později na lyře: tři tóny do světla, tři tóny do tmy.

Chlapec hrál tóny ve stoupající řadě a druhý nástroj, na který hrála muzikoterapeutka, mu odpovídal tóny v řadě sestupné. Když měl odpovídat on, opakoval pouze první tóny; nedokázal zahrát řadu tónů samostatně. Toto cvičení jsme také zpívali; zajímavé bylo, že mu šlo na nástroji lépe než při zpívání. Pomáhala mu objektivita nástroje.

Během půl roku postupně dospěl k větší samostatnosti. V rytmických, melodických a v dur-mollových cvičeních na bordunovou lyru se mu podařilo více se ponořit do hudby. Když jsme se střídali na různých nástrojích, byl samostatnější, zatímco když jsme hráli na stejných, setrval déle v napodobování. V *druhé fázi* terapie jsme cvičili schopnost hrát volně na různé nástroje.

Třetí fáze od něj vyžadovala intenzivní zapojení duše. Nyní šlo o cvičení na nástroj a o ponoření se do procesu učení. Terapeutka se

ho ptala, na jaký nástroj chce hrát, mohl volit mezi znějícím stolem, Choroí-flétnou, krumhornem a lyrou. Rozhodl se pro lyru. Pokaždé, když na ni během terapie hrál, zrůžověl v obličeji, byl zcela zapojený do hry a předsevzal si, že na ni bude cvičit ve volném čase. Jakmile však hodina terapie skončila, zapomněl také na své předsevzetí.

Zpočátku jsme při cvičeních na lyru seděli daleko od sebe, přitom mohl lépe začít poslouchat. Teprve postupně bylo možné, aby si terapeutka sedla přímo vedle něj.

Po roce mohla začít *čtvrtá terapeutická fáze*. Nyní jsme již nepotřebovali tolik přípravných cvičení. Ale každou hodinu probíhala úvodní cvičení a byla připojena i improvizace. Postupem času se úvodní cvičení stále zkracovala a k vnitřnímu terapeutickému procesu mohlo dojít bezprostředněji:

Při hře na buben, daleko od terapeutky a jejího bubnu, musel přesně udržet rytmus, a tak zapojit svou vůli. K tomu se připojila lemniskátová cvičení na lyru, která se rozšiřovala a zase stahovala kolem centrálního tónu „e“:

Měl za úkol uhodit na buben vždy, když se ozval centrální tón. Toto cvičení mělo posílit jeho osobnost. Kromě toho jej doprovázel melodický průběh každé lemniskáty, v první polovině světlými a v druhé tmavými tóny. Tento směr byl posílen tím, že bylo cvičení posazeno hlouběji, nejdříve k centrálnímu tónu „d“, potom k „a“. Chlapec tím byl postupně veden z oblasti světlých tónů do hloubky, tzn. z oblasti představ do sféry citů a vůle.

Později se naučil nejhrouběji posazené lemniskátové cvičení zahrát sám na lyru. Hrál ho kolem tónu „a“ a byl schopen stoupající tóny proměnit v tóny, které se zrcadlí směrem dolů.

Za chvíli se ptal po harmonii, nejráději by slyšel, jak to zní, když se hraje oběma směry zároveň. Ze společného počátečního tónu se vzdalují oba hlasy opačnými směry, vytvářejí společně interval, vracejí se zpátky k souzvuku, aby se znovu oddělily a opět našly v dlouze drženém posledním tónu:

Text jeho první písničky jsme říkali pokaždé na konci hodiny terapie:

„Pokud se učíš s láskou a jsi člověk čínorodý, stává se Země krásnou a v hvězdě se tak mění.“ (Angelus Silesius)

Závěrečná zpráva lékaře

Obzvláště díky muzikoterapii, ke které měl vždy dobrý vztah, se chlapec uklidnil, uvolnil a lépe se sociálně začlenil. První rok absolvoval tři půlhodiny muzikoterapie týdně, v dalších letech pouze dvě týdně. Hlavně díky intenzivnímu působení hudby mohl chlapec i přes své stále trvající poruchy chování žít tři roky ve společenství.

Učil se stále více soustředit. Začal mluvit o svých zájmech a otevřel se také ve vztahu k lidem. Změnil se také konstitučně: změkl a bledost v obličeji zmizela. Rozvinul jak schopnost učení, tak rukodělnou zručnost (pracoval v tkalcovně a v truhlárně), takže mohl v devatenácti přejít do chráněného bydlení ve skupině a následně absolvovat učební obor pomocného elektrikáře.

Svůj volný čas rád tráví ve společenství domu. Stal se z něj přátelský mladý muž.